

Muhulane

Nr 11 (385)

November 2021 (talvekuu)

Muhu leht

Noorte heaks

Aasta esimeses pooles kibekiirel kooliaasta lõpusirgel avas Haridus- ja Noorteamet „Noorte heaks“ projektikonkursi. Selle eesmärk oli tõhustada noortevaldkonna koostööd, et vastata noorte vajadustele ja väljakutsetele. Tänavu oli fookus vajadustest lähtuvalt Covid-19 kriisi mõjude leevendamine, seades esile noorte vaimse tervise, üldpädevuste arendamise ja digitaliseerumisega seotud teemad. Pärast keerulist sügiskuu talvist perioodi kõnetasid need teemad kohe eriti ja kiirelt oli mitmeid ideid nagu varnast võtta nii noorte enda huvidest lähtuvalt kui täiskasvanute tajutavast vajadusest. Lõpuks esitas Muhu Noortekeskus kolm taotlust, neist kahte rahastati täielikult, kokku summas 18 277 eurot.

Esimene neist on projekt koos Muhu Põhikooliga „Koos on parem“. Selle esimesi tulemusi

Järg lk 4.

Meie pärandist ja pärandikoolist

Jaan Tamm kirjutab ajakirjas Kultuur ja Elu nr 3 (2021) „Muhu saare kultuuripärandist ja pärandikoolist“ meie loova elujõulise kogukonna tegemistest pärandi edasikandjate ja vallajuhtide koostöö taustal. Jaan Tamme põhjalikku ülevaadet raamistab päevakorras oleva püsiühenduse teema, mis võib tugeva kogukonnaga saare muuta pelgalt läbisõiduhooviks.

ISSN 1736-289X

9 771736 289007

Mereteemaline projektipäev

Muhu Põhikoolis toimus 22. oktoobril projektipäev mere teemal ja me saime teada väga palju uusi asju.

Kõige suuremale vanuseastmele pidas loengu Mart Saarso, kes rääkis meile oma ümbermaailmareisist. See loeng oli minu isiklik lemmik, kuna loengupidaja rääkis väga huvitavalt ja näitas meile palju pilte. Tema juttu kuulates tekkis tunne, nagu oleksid ise reisil kaasas käinud.

Järgmise loengu pidas Madis Rehepapp, kes selgitas, kuidas ohutult talvel jää peal käia ning kuidas aidata ennast või oma kaaslast läbi jää kukkumise puhul. Rehepapp oskab veeohutusest väga hästi rääkida ja küsib tihti küsimusi, et testida õpilaste teadmisi.

Kolmas loengu toimus Gea Prometi ja Indrek Oravaga. Nemad pajasid paadisõitmise ajaloost, purjekast Optimist ning õpetasid meile sõlmede tegemist. Huvitav oli teada saada möödunud aegadest paadisõitmisel. Samuti näitasid loengupidajad meile videoid tänapäeva purjesõidust ja võistlustest. Loengu teises pooles jagati meid kahte rühma: üks harjutas Gea juures erinevate merel vajaminevate sõlmede tegemist, teine rühm oli Indrekuga Optimisti juures, vaatas purjelaeva osasid ja harjutas purje liigutamist.

Kokkuvõtteks oli väga põnev päev ja ma jäin väga rahule!

Katarina, 9. klass

Indrek Orav „Optimistiga“ kooli aulas.

Suur tänu ilusa päeva eest Gea Promet, Indrek Orav, Madis Rehepapp, Mart Saarso, Muhu Põhikooli õpetajad ja õpilased!

Muhu valla 31. sünnipäeva tähistamiseks ja märkimaks ära valla elanike arvu kasvu ning taasjõudmist 2000 inimeseni (1.10.2021 seisuga on Muhu elanike arv 2011) istutati teisipäeval, 26. oktoobril Liival haljasalale 2011 krookusesibulat. Kevadel on siis loodetavasti kõigil muhulastel võimalus isiklikust krookuseõiest rõõmu tunda.

Pildi autor Karina Kütt

Ann ja Rait Rist perre sündis 6. oktoobril tütar **Pia Rist**.

Tuuli Sooäär-Säde ja Kalev Säde perre sündis 16. oktoobril tütar **Elsi Loviise Säde**.

Eelinfo

Kui kehtivad piirangud võimaldavad, toimub **26. novembril kell 19 – 23** Koost Muhu Restos Muhu ettevõtjate tänuüritus. Täpsem teave ja eelregistreerimine **19. novembriks**: Raido Liitmäe, raidoliitm@muhiu.ee tel 508 2776 või Annika Auvaart, annika@muhiu.ee, tel 5622 1922.

Vallavalitsuse istungitelt

6. oktoober

Kinnitati volikogu valimiste korraldamiseks eelarves ettenähtud rahaliste vahendite jaotus valimisi korraldavate komisjonide vahel.

Otsustati toetada laste huvitegevust Sepps OÜ sporditreeningutel, MTÜ Orissaare Sport huvialadel ja MTÜ Konnonkonn maadlustreeningutel.

Ajuliselt vabastati korraldatud jäätmeveost 3 kinnistut.

Otsustati võtta vastu ja suunata avalikule väljapanekule Rässa k Haigru ja Lagemaa kü-te detailplaneering.

Määrati munitsipaalomandisse taotletavate maade nimed ja sihtotsarbed:

- Hellamaa k Soonda külatee - uueks nimeks Jõeveere, 50 % transpordimaa, 50 % mtm,
- Lõetsa k Teedevee kü 10 % tootmismaa, 90 % mtm,
- Soonda k Allikaotsa kü sotsiaalmaa / üldkasutatav maa.

Kooskõlastati puurkaevu asukoht Rootsivere k Uuetoa mü.

Väljastati projekteerimistingimused:

- Lehtmetsa k Saadu mü üksikelanu laiendamise ehitusprojekti koostamiseks,
- Nurme k Salme mü üksikelanu ja abihoonete ehitusprojekti koostamiseks,
- Võiküla Kooli mü üksikelanu ja abihoonete ehitusprojekti koostami-

seks.

Väljastati ehitusluba:

- Simiste k Kivipõllu mü puurkaevu rajamiseks,
- Kuivastu k Salu mü puurkaevu rajamiseks,
- Rootsivere k Uuetoa mü üksikelanu, abihoonete püstitamiseks,
- Võlla k Aasapõllu mü üksikelanu ja abihoonete püstitamiseks,
- Võiküla Kadakamarja mü püstitatud abihoonete seadustamiseks,
- Hellamaa k Tammevälja mü 12 kW päikeseelektrijaama püstitamiseks.

Väljastati kasutusluba Soonda k Jaani-Aadu mü püstitatud päikeseelektrijaamale.

Kinnitati kirjaliku enampakkumise tulemusel Liiva k Raunmäe mü kohta.

Otsustati võõrandada avaliku kirjaliku enampakkumise korras Muhu vallale kuuluv mahtuniversaal Peugeot Partner, enampakkumise tähtaeg oli 1. november.

Vaadati läbi volikogu materjalid.

13. oktoober

Muhu Hooldekeskuse SA nõukogu liikmeks kinnitati Raido Liitmäe.

Otsustati suurendada AS Kuressaare Veevärk aktsiakapitali, tasudes uute aktsiate eest rahalise sissemaksega.

Otsustati korraldada konkurss sotsiaalnõuniku ametikohale (tähtajaga

1. november).

Määrati sotsiaalhoolekandeli hüvi-tisi.

Ajuliselt vabastati korraldatud jäätmeveost 4 kinnistut.

Otsustati jagada Vahtraste k Tähvena kü: Tähvena ja Nuka (mtm-d). Väljastati projekteerimistingimused:

- Nõmmküla Pihlaka mü üksikelanu ehitusprojekti koostamiseks,
- Raugi k Kasekivi mü kehtiva DP ehituslike tingimuste muutmiseks ja nende alusel ehitusprojekti koostamiseks.

Väljastati ehitusluba:

- Raugi k Kasekivi mü puurkaevu rajamiseks,
- Pädaste k Sarapiku mü üksikelanu püstitamiseks,
- Kallaste k Kadakaranna mü üksikelanu ja abihoonete püstitamiseks.

Kooskõlastati puurkaevu asukoht Kallaste k Kadakaranna mü-l.

Kooskõlastati maasoojuspuru-aukude asukohad Kallaste k Kadakaranna mü-l.

Väljastati kasutusluba:

- Viira k Juhani mü püstitatud abihoonetele,
- Võiküla Kadakamarja mü abihoonetele.

Määrati Kuivastu k Viigi kü asuvate hoonete unikaaladressid: Viigi ja Viigi/1.

Detailplaneeringute teated

Muhu Vallavalitsus võttis 6.10.2021. a korraldusega nr 340 vastu Rässa küla Haigru ja Lagemaa katastriüksuste detailplaneeringu.

Planeering hõlmab Muhu vallas Rässa külas asuvaid Haigru (47801:008:0513, maatulundusmaa, 2,32 ha) ja Lagemaa (47801:008:0514, maatulundusmaa, 2,31 ha) katastriüksuseid ning osaliselt Rässa küla Põllu katastriüksust (47801:008:0689, elumaa, 12601 m²). Planeeringuala suurus on ca 4,7 ha.

Detailplaneeringu eesmärgiks on katastriüksustele ehitusõiguse ja arhitektuursete tingimuste määramine puhkeküla, üksikelanu ja abihoonete rajamiseks, katastriüksuste sihtotstarvete muutmine ärimaaks ja elumumaaks, liikluskorralduse põhimõtete, tehnovõrkude, trasside ja tehnoarajatiste asukoha, hoonestuse ja haljastuse põhimõtete ja ulatuse määramine, keskkonnatingimuste seadmine planeeringuga kavandatu elluviimiseks, seadustest ja teistest õigusaktidest tulenevate kitsenduste ja servituutide ulatuse määramine.

Detailplaneeringuga on Haigru katastriüksusele kavandatud majutuse eesmärgil väikemajade kompleks, kuhu on lubatud rajada kuni 8 hoonet (suurim lubatud ehitisealune pind kokku 240 m²). Lagemaa katastriüksusele on kavandatud rajada üksikelanu koos abihoonetega (kokku kuni 4 hoonet, maksimaalselt 600 m² ehitisealuse pinnaga).

Detailplaneeringu elluviimisega ei kaasne piirkonnale olulisi mõjusid. Detailplaneering ei sisalda üldplaneeringu põhilahenduse muutmise ettepanekut.

Detailplaneeringu avalik väljapanek toimub 25.10.2021 – 8.11.2021. Detailplaneeringu materjalidega on avaliku väljapaneku kestel võimalik tutvuda valla kodulehel www.muhiu.ee/Detailplaneeringud ning Muhu vallamajas, aadressiga Muhu vald Liiva küla Vallamaja.

Ettepanekud ja vastuväited planeeringulahenduse osas palume esitada kirjalikult avaliku väljapaneku jooksul.

Detailplaneeringu vastuvõtmise korraldusega saab tutvuda lahtiolekuaegadel Muhu vallamajas ja aadressil www.muhiu.ee/Dokumendiregister

Muhu Vallavolikogu algatas oma 14.10.2021. a otsusega nr 196 Tamse küla Krundi kinnistu ja selle lähiümbruse detailplaneeringu.

Planeering hõlmab Tamse külas asuvaid Krundi (47801:002:0426), Staadioni (47801:002:0403), Viktorimaa (47801:002:0427), Metsamaa (47801:002:0429), Jalgpallimaa (47801:001:0700), Kadaka (47801:001:0959), Heina (47801:001:0961) ja Karja (47801:001:0960) katastriüksuseid. Planeeringuala suurus on ca 22,7 ha.

Detailplaneeringu eesmärgiks on elamukruntide moodustamine ning MTÜ Spordiklubi TC 2000 suvebaasi arendamine. Vastavalt Muhu valla üldplaneeringule tuleb katastriüksuse kruntimisel koostada detailplaneering. Planeeringuga määratakse tekkivate katastriüksuste ehitusõigus ja arhitektuursete tingimused nii spordiklubi suvebaasi hoonete kui elamute ja kõrvalhoonete rajamiseks. Planeeringuga määratakse katastriüksuse sihtotstarbed, liikluskorralduse põhimõtted, tehnovõrkude, trasside ja tehnoarajatiste asukohad, hoonestuse ja haljastuse põhimõtted ja ulatus, seadustest ja teistest õigusaktidest tulenevate kitsenduste ja servituutide ulatus ning seatakse keskkonnatingimused planeeringuga kavandatu elluviimiseks. Planeeringu koostamisel tuleb analüüsida kavandatava hoonestuse mõju väljakujunenud keskkonnale ning asustusstruktuurile ning leida piirkonda sobiv ning kõiki keskkonnaväärtusi arvestav lahendus.

Detailplaneeringu algatamise otsusega saab tutvuda lahtiolekuaegadel Muhu vallamajas ja aadressil www.muhiu.ee/Dokumendiregister

Täiendav teave tel 453 0680, maa@muhiu.ee

Muhu Vallavalitsus teavitab detailplaneeringutest valla kodulehel, maakondlikus lehes, valla teadetetahvlil ja üldjuhul ka ajalehes Muhulane (kui ilmumissagedus võimaldab). Lisaks on võimalus tellida endale teavitused meileile. Selleks palume saata meililistiga liitumise soov aadressil maa@muhiu.ee

Külakool alustas uut õppeaastat

10. oktoobril alustas uut hooaega Külase külakool. Kooliaasta esimese tunni sisustasid herbaatik ja loodustoodete valmistaja Heler Põld Kuressaarest ning akrobaatika-õpetaja Kaja Kann Külasemast.

Külase külakool käib üldjuhul koos kord kuus Muhu lasteaia saalis. Kool alustas tegevust 25. jaanuaril 2015. aastal, kui Koit

Kelder andis seal ühiskonnaõpetuse tunni. Külase külakool asutati külavanem Malle Mätase eestvedamisel, et lisaks külaseltsingu tollal veel aktiivsemale tantsu- ja näitemänguharrastusele omandada teadmisi ka teistes valdkondades ning saada inspiratsiooni ja mõtteainet. Eakamatele inimestele on selline vaimu- ja kehavirgutus lausa

teraaapiline. Nagu ühe õpilase abikaasa olla toona öelnud: "Kui nädalavahetusel kooli pole, võib teisipäeval kiirabi tarvis olla."

Sel korral valmistati Heleri Põllu juhendamisel huulepalsam, mille koostisosadeks mesilasvaha, tudraõli, shea- ja kakaovõi ning eeterlikeks õlideks sidrunhein ja kadakas. Palsami nimeks otsustati panna Külase Kadagane. Väikese lõunapausi järel tehti Kaja Kannu käe all pärast kerget soojendust toolil koos partneriga jõu- ja kehatähelepanu harjutusi, mille käigus said koormust nii aju kui ka lihased. Mängulise treeningu käigus otsiti väljakutseid ja sai ka nalja.

Järgmine Külase külakooli tund toimub laupäeval, 20. novembril kell 12 Muhu lasteaia, õpetajaks rookroonimeister Urmas Veersalu.

Madis Kolk

VALIKUD! VALIKUD?

Iga päev me elus on valik, iga hetk. Kui võtta aega ja märgata, millised on meie antud valikud, saame teadlikult suunata oma elukäiku. Nii oleme meie teinud valiku, et parim amet ja panustamisvõimalus ühiskonda on olla ÕPETAJA. Täname iseend oma elukutse valikut ja oma elus kohatud õpetajaid! Täname kõiki peresid, kes väärtustavad meie tööd ja usaldavad iga päev oma lapsed meie hoolde. Oleme tänulikud, et Muhu Vallavalitsus ei mõõda õpetajate tööd üksnes palgarahaga, vaid märkavad ka meie panustatud aega, koostöötaht, sihikindlust ja järjepidevust. Meie igapäevane töötaht on laste mängulust ja õpihuvi, silmade särades küsimine ja kuulamine.

Möödunud lehelangemiskuu väärtustasid Muhu Lasteaia lapsed leiba meie toidulaual ja leivanädala raames külastasid „Siilid“ Muhu Pagarit, et oma silmaga näha, kuidas valmib maitsev leib. „Oravad“ käisid õppekäigul Liiva Konsumis, kus lapsed said uudistada erinevaid leiva-saia tooteid ning neid kingiti degusteerimiseks ka lasteaeda

kaasa. Pisikesed „Mõmmid“ ja eelkooliealised „Jänesed“ hakkasid hoopis ise pagaritööks ja küpsetasid sel nädalal nii pirukaid kui küpsiseid. Sai selgeks, et tühi köht on kõige parem kokk ja isetehtu maitse ikka eriti häa.

Sel aastal pole porikuu õnneks üldse oma nime vääriline ja nii korraldasime õues ka rühmade sügiseseid spordipäevad. Millise innuga läbisid „Siilide“ lapsed takistusrada mööda õueala, et „Õunajooksu“ lõpuks üllatuskorvike kätte saada! „Oravate“ rühma lastel oli aga eriti põnev saapaviskevõistlus ning vahvate „käppadega“ teatevõistlus, kus tuli ehitusklotsid osavalt kiiresti oma kohale vedada. Tähtsustame väga laste füüsilist heaolu ja meie ühine valik on – läbi lõbusate õuemängude LAPSED LIKUMA, sest meid hoidev tervisekäitumine on au sees.

Olete te mõelnud, kuidas võivad meie tehtud valikud mõjutada meie laste valikuid elus? On vanemad ise igal võimalusel ninapidi murus ja näppudega mullas, siis sealsamas antakse ka lastele võimalus huvi

tunda aiatöö vastu. Töö tööks, aga üheskoos rohides, riisudes, kaevates ja kastes, saaki oodates ja saaki korjates saavad lapsed eluks nii vajalikke õpetusi kui ka erinevate tööriistade kasutamise kogemusi. Kui meie hoiame loodust, hoiab loodus ka meid. Kuidas kannatlikkus kasvatab iseloomu ning töö kiidab alati tegijat – kaunis muru, imeline lilleaed, täpselt püगतud hekk, suurepäraselt maitvad oma aia viljad. Suurim kingitus on aga koosveedetud aeg värskes õhus ning tööõõm ja silmailu. Samuti õpivad lapsed mitte sugugi kerge aiatöö kaudu väärtustama töö tegijat ja tema pingutust. Nii märkame ikka paar korda nädalas, kuidas „Jänesed“ rühma lapsi kaasataks lasteaia õuealal lehtede riisumisse ja nende äravedamisse.

Mida õpid noores eas, seisab eluaeg sul peas – nõustute, või kujunevad harjumused ja eelistused siiski välja peale väikelapsega tema enda teadlikes tegudes ja valikutes?

Maris Mägi

Muhu Lasteaia õpetaja

Tänuavaldus

Täna Muhu vallavanemat, valla kommunaali töötajaid ja sotsiaaltöötajat!

Tuul murdis maha jämeda vaht-rahuru, mis takistas lume teelt äräluikkamist. November hakkas lõppema, keegi polnud sellest jagu saanud. Helistasin valla kommunaali numbril, telefon ei vastanud. Helistasin vallavanemale – mõne minutiga olid kommunaali töötajad

juba kohal, saagisid vahtra tüve 0,4 m pikkusteks ahju küttepudeks ja vedasid ka puukuuri varju alla.

Tänu valla sotsiaaltöötajale Aili Õigele, kes mind kaks aastat abistas, ta on armastusväärne inimene. Tema tõi Hellamaa kauplusest igal reedel minule ja mu kassidele nädalase toidu. Täna ka Hellamaa kaupluse töötajaid, kes aitasid seda toitu pakkida.

2020 detsembris märkas Aili, et

olen väga vilets. Venna tütre tütar Anne-Ly Palts ja viis mind enda juurde Kuressaarde Tuulte-Roosi Ranna tn, seal edasi kiirabiga haiglasse, kus olin 8 päeva. Elu rippus nagu juuksekarva otsas, aga suutsin vikatimehe seljatada. Liigun ainult rulaatoriga. Elangi Anne-Ly juures. Tema käib igal nädalal Lehtmetas kassidele toitu viimas.

Sofia Metsküla

Avaldatud lühendatult.

Eelinfo

Külase külakool annab teada, et järgmine koolipäev on plaanis pühapäeval, 20. novembril kell 12.00 ikka Muhu Lasteaia saalis.

Kavas on geomeetria ja käsitöö tund, kus rookroonimeister Urmas Veersalu õpetab sajast detailist koosneva jõulukrooni tegemist. Osalustasu on seekord 10 eurot ja kooliraha endiselt 1 euro.

Vajalik on eelregistreerimine tel. 553 7225 (Mall) ja koroonatõendite olemasolu.

Palun jälgige edasist reklaami ja rõõmsa kohtumiseni!

Külase koolipere

Noppeid

Tamme talukompleksile Muhus tõi Aasta puitehitise konkursi võidu puidu maksimaalne rakendamine ja teostuse kõrge tase. Vt 26. okt. maakonnalehed.

Helen Maandi piltide ja mõtiskluste raamatust „Muhuse uhtud“ kirjutas Enda Naaber 22. oktoobri Nädalalõpus.

Muhulaste krookuseistutamisaktsioonist kirjutas 23. oktoobri Saarte Hää.

Saarte sõdurpoistele kutsutakse taas sokke kuduma, vt 20. oktoobri Saarte Hää. Sokipaarid on 19. novembrini oodatud Hellamaa külakeskusesse ja Muhu lasteaia majas asuvasse käsitööboksi.

Tupenurme Neost, mis viis sajandit ühe suguvõsa koduks olnud, kirjutas 9. okt. Oma Kodu.

Külase sügisfestivalist kirjutas 10. okt. Saarte Hää.

Volikogu 14. oktoobri istungi päevakorrast

- Muhu valla 2021. aasta lisa-eelarve,
 - Muhu valla eelarvestrateegia 2022–25,
 - Muhu Lasteaia põhimäärus,
 - Muhu Põhikooli arengukava kinnitamine,
 - detailplaneeringu algatamine (Tamse k Krundi),
 - maa munitsipaalomandisse taotlemine,
 - Muhu valla jäätmekava 2021–26 kinnitamine,
 - laskepaigale kirjaliku nõusoleku andmine (Levalõpme Kuuli),
 - Muhu Vallavolikogu 11.11. 2017. a määruse nr 73 „Volikogu esimehele, aseesimehele, volikogu liikmetele, alatiste komisjonide esimeestele ja protokollijatele makstava tasu ja hüvitise suurus ja maksmise kord“ muutmine.
- Volikogule avaldati tänu hea koostöö eest.

Valimistulemused Muhu vallas

Isamaa

Raido Liitmäe 286
Marian Salum 72
Mihkel Ling 63
Aarne Jõgi 63
Imre Luht 49
Ain Saaremäel 44
Liinu Tuust 38
Meelis Mereäär 38
Madis Rehepapp 37
Ivi Tammeaid 33
Erkki Noor 25
Annely Holm 24
Mari Luup 21
Marko Oidekivi 15
Triinu Traumann 14
Priit Villemson 11
Olev Vahter 9
Kokku 842

Reformierakond

Tarmo Jõelett 30
Olaf Orgse 27
Olavi Tuisk 18
Helena Erik 15
Jaana Palu 14
Paavo Aavik 11
Toomas Rohtlaan 5
Kokku 120

EKRE

Marve Järv 35
Andi Hallikäär 27
Maarja Kumpas 24
Uno Aavik 13
Tõnu Väärtnõu 12
Jaan Lember 10
Anita Siimer 5
Kokku 126
Ringkond kokku 1088

Raamatukoguhoidjate õppereisist

Üle pika aja oli meil koos Anuga Hellamaa raamatukogust võimalik taaskord Saare maakonna raamatukoguhoidjatega kokku saada ja üheskoos 28. septembri varahommikul Tartu poole teele asuda. Esimene sihtpunkt, kuhu jõudsime, oli 2017. aastal uude hoonesse kolinud Rahvusarhiiv Noora, mille nimetus tuleneb kahe sõna esisilpide kokkupanekust – tänava nimetus, kus maja asub ehk „Nooruse“ + Rahvusarhiiv. Hoone koos oma kogudega on kahtlemata Eesti ajaloo seisukohalt võimsaim. Kõikidel perekonnakroonika uurijatel tasub sammud sinna seada. Tegime tutvust teavikute säilitamise ja restaureerimise iseärasustega, meile näidati ka väga vanasid

ja omalaadseid teavikuid. Ekskursiooni lõpetuseks vaatasime südantsoojendavat videot Saaremaast aastast 1931.

Seejärel seadsime sammud samuti uuenduskuuri läbi teinud Tartu Ülikooli Raamatukogu poole. Seal võtsid meid väga soojalt vastu raamatukogu direktor Krista Aru ning teenindusosakonna juhataja Olga Einasto, kes on käinud koolitamas ka Saare maakonna raamatukoguhoidjaid. Ülikooli raamatukogus on tudengitele loodud mh väike puhke- ja treeningsaal treeningvahenditega.

29. septembril sõitsime Viljandisse, kus külastasime Viljandi Linnaraamatukogu. Seal jäid paljudele meist silma nn prügi-

sorteerimisjaamad (olmeprügi, paber ja papp, segapakend), mis olevat peale linnaraamatukogu kasutuses veel koolides ja lasteaedades. Seejärel jalutasime läbi sügisese Viljandi uuenduskuuri läbinud Ugala teatrisse, kus meil oli harukordne võimalus giidi juhatusel etenduse proovi ajal suure saali lavale pääseda. Meie reis jätkus Viljandimaal Hallistes, mis oli ilmselt paljude jaoks reisi säravaim täht. 1902. aastal valminud leerimaja, mis on vahepealsetel aastatel täitnud ka koolimaja funktsiooni, oli täielikult renoveeritud ja restaureeritud ajastutruus stiilis. Iga viimane detail oli sisekujundaja poolt läbi mõeldud, sealne raamatukogu ruum oli tõesti väga kaunis ja muljetavaldav.

Hallistest viis tee meid edasi Karksi-Nuia linna, kus külastasime sealset raamatukogu ning pärast seda võtsime suuna Pärnu poole.

30. septembril, reisi viimasel päeval külastasime Pärnu Keskraamatukogu ning selle harukogusid Paikusel ja Sindis. Enne koju sõitu saime suurepärase ülevaate Johann Voldemar Jannseni ning Lydia Koidula elust, mille tõi meieni Koidula (ja Jannseni) muuseumi direktor Elmar Trink.

Oli äärmiselt hariv ja silmaringi avardav reis, meeldiv oli kohtuda mandri kolleegidega, kuulda nende muresid ja rõõme ning näha, kui võrd eriliimelistes hoonetes Eestimaa raamatukogud asuvad.

Marie Saarkoppel

Tartu Ülikooli Raamatukogus.

Foto: Inge Ligi

Noorte heaks

Algus lk 1.

võib igaüks näha koolipargis zipline ja ninjaline näol.

Projektil on kaks peamist sihti. Kõigepealt luua Muhu noortega koos nende vajadustele vastav infokeskkond, mis soodustab kriisist väljumist ja iseseisvumist ning rahuldab noorte teabevajadust. Infokeskkonna loomine veel kestab ja siin on paar üllatust varuks, mis loodetavasti tulevad mh teisest projektist „Piirideta heli“. Teiseks oluliseks eesmärgiks on pakkuda noortele vaimse pingutuse tasakaaluks nii koolipäeva jooksul kui ka peale tunde nõ füüsilist maandust, mis muudab päeva aktiivsemaks ja mängulisemaks, aidates seeläbi kaasa noorte mitmekülgele arengule ja vaimse tervise toetamisele. Rõõmu valmistab, et kooliparki loodud lahendus on väga hästi vastu võetud mitte ainult noorte endi, vaid ka kogukonna poolt.

Teine projekt koostöös Kuresaare Noortekeskuse Noortejäamaga kannab nime „Piirideta heli“, lisaks kaasab projekt Idekas Trumikooli, spetsialistina Tanel Maandi ja Mobiilse Noorsootöö (MoNo) bussi. Tegu on siis maakondlikus mõõtmes mitmekihilise projektiga. Aasta lõpuks on Muhu Noortekeskuses ja Kuressaares Noortekeskuses võimalik teha muusikalisi distantstunde, huviringe üle videosilla, selle jaoks on mõlemas noortekas olemas suur ekraan ja veebikaamera. Juhendaja saab ringi või tundi läbi viia kontaktivabalt. Lisaks saavad noored mõlemas asutuses oma helilise loovuse jäädvustada. Selleks on nüüd olemas kompaktned varustus helikaardi, sülearvuti ja programmi näol, millega saab salvestada nii elektroonilist kui instrumentaalmuusikat, luuletusi, *podcaste*, laule, kas või anekdoote. Soovi

korral saab oma pillimängu salvestada regulaarselt ja jälgida seeläbi oma arengut. Arendus pakub huvi korral šansse noortekas stuudiost veebikoosterte teha. Maakondlik mõde seisneb ka võimaluses tõsta tehnika MoNo bussi, sõita selle *pop-up* helistuudioga läbi kõik Saare maakonna noortekad ja tutvustada neile väljavaateid helisalvestuseks, lisaks pakkuda väljundit noorte omaloomingule. Tegevusi rahastavad Haridus- ja Noorteamet ning Haridus- ja teadusministeerium läbi ülalnimetatud projektikonkursi.

Mõlema projekti läbiviijate fookuses on tugevalt noorte heaolu ja vaimne tervis. Viimased poolteist aastat on olnud katsumusterohked. Mitmed uuringud ja Tallinna Lastehaigla karm statistika toovad valusalt esile, et noored vajavad rohkem tuge, tulemaks muutunud

olustikus paremini toime. Õnneks on selle teemaga praeguseks riiklikult hoolega tegeldud ja oma murega ei pea keegi üksi jääma. 9. ja 10. novembril toimuvad veebis vaimse tervise esmaabi koolitused spetsiaalselt noortele, seda korraldavad Teeviit koos Peaasjadega. Sinna saab registreerida lingil www.teeviit.ee/registreeru-vaimse-tervise-esmaabi-koolitusele

Lisaks leidub põhjalikum teave lehel teeviit.ee, kust saab lugeda ka vaimse tervise kohta. Abi pakuvad veel leheküljel peaasi.ee, Haridus- ja Teadusministeeriumi ning Eesti Koolipsühholoogide Ühingu tasuta koolipsühholoogide nõuandeliin 1226, lasteabitelefoni 116 111.

Need lingid ja numbrid ei tähenda midagi, kui neid ei kasutata ja õigel ajal abi ei küsita, otsita või pakuta. Keegi ei tohi oma murega üksi jääda!

Liia Ots

Hants Kipper

Muhu külvavanemate õppereis Sibulateele Peipsi äärde, 10.–11. september 2021. Algus eelmises lehes.

Kostja on mihkel ka mitmes muus asjas (nt võrgupunumine), tema kaasa aga küpsetab oivalisi sibulapirukaid.

Vahur Afanasjevi (1979–2021) raamatu „Serafima ja Bogdan“ (2017) ainetel tehtud lavastus tõi sel suvel Peipsiveerele kokku 500–600 vaatajat õhtu jooksul, kellest mitmedki ostsid kaasa mõne kilo haruldast sibulat, aga kas see on lahendus?

Peipsimaa Külustuskeskus

www.peipsimaa.ee

Haarab sigurimuuseumi, trüki- muuseumi jpm huvitavat.

Sigurimuuseum

Sibulakasvatuse poolest kuulsaates vene vanausuliste külades kasvatati enne II maailmasõda põllumajandustoodanguna hoopis sigurit (seesama siniste õitega lill, mis äkki meiegi teepervele on ilmunud), mida kasutati kohvi-ubade aseainena kohvi tootmisel või lisandina. Sigurit kasvatati aga ka mitmel muul otstarbel (sigurimesi, sigurileib, siguriseep). Sigurikohvi omapäraks on kofeiini puudumine, mistõttu ergutuse asemel see hoopis rahustab.

Muuseumi juhataja Heikki Põldma (mees, kellel lisaks muuseumipidamisele veel mitu muud ametit) sõnul küündis kuiva siguri toodang kuni 200 000 tonnini aastas. Tundub küll paljuvõitu, aga kuna ma pole selle ala spetsialist, siis ei tea vaielda.

Muuseum asub 1893 ehitatud elamu sigurikuivatuskeldris (madala laega, sest sügavamale ei saanud keldrit rajada, Peipsi surus oma veed sisse), mille keskseks osaks oli sigurikuivatusahi. Kuna polnud, kes keelaks, siis kasutati osaliselt ka lapstööjõudu. Pärast kuiva siguri ahjust väljavõtmist käsutati sinna lapsed. Kui need karjuma pistsid, siis oli ahi järelikult veel

Kuulus sigurikuivatusahi. Selgitusi jagab juhataja Heikki.

Kostja Sibulatalu peremees Konstantin Avvo jagab muhulastele peipsi sibula kasvatamise nippe.

liiga palav. Kui aga vaikus majas oli, siis oli temperatuur paras või liigagi madal – kiiresti tööd vihtudes saadi sooja ja peagi oli ahju põrand puhas ning ahi uueks kütmiseks valmis.

Trükimuuseum

Ülemisel korrusel asub trükimuuseum, milles aukohal troonib 15. sajandi jooniste järgi ehitatud läbinisti puidust trükipress, mida kasutati mitmesuguste trükiste valmistamisel. 1/3 võlli pöört annab kuni 3 tonni survet, mistõttu näppe sinna alla pole mõtet topida. Vanausuliste nutikust näitab nende leidlikkus lubokkide (pilapiltide) trükkimisel. Kui keisrit ei tohtinud pildil kujutada, siis trükiti sinna keisri imperaatori näoga imperaatori kassi pilt.

Tekstiiliesemete valmistamisel kasutati põhiliselt indigo värvimistehnoloogiat, kus valge mustri saamiseks kasutati kooldumise vältimiseks kolmest erinevast puust (pirn, pärn, tamm) ristpaigutusega sisse lõigatud mustri- ja seeläbi vahamuster kangale kanti. Sinine värvitoon kangale aga saadi selle indigovärvilahuses leotamisega koos järgneva töötusega (vaha eemaldamine, pleegitamine).

Meile pakkus suurt põnevust endale mustri- ja kande-kooti viimistlemine. Juba eelnevalt siniste

Selliste riistapuudega sõidetakse talvel Peipsi jääl.

Ülestähendusi Sibulateelt

(2)

valmiskottidele kandsime akrüülvärviga kõikvõimalikku Peipsimaa sümbolikat.

Uhked kotid kae otsa, sest kuivamata värvi tõttu ei saanud me neid kohe kokku voltida, seadsime oma sammud järgmise vaatamisväärsuse poole.

Alatskivi Mõisamaitesed

www.alatskivimaitesed.ee

See on Alatskivi lossi lähedal vanas mõisaaegses jääkeldris (meetripaksused kiviseinad äratavad juba iseenesest aukartust) asuv väike pereettevõtte, kus toodetakse käsitööveine, teesid ja teisi toidusuvениire (maitseäädikad, meistrimoosid). Perenaise Külli Musta sõnul oli tal soodumus vastaval alal tegutsemiseks juba ammu olemas (topeltkõrgharidus toiduainete töötlemise tehnoloogias ja turismis). Miks mitte kätt proovida neid ühendaval tootmisalal?

Alates 2018. a suvest asubki siin Alatskivi mõisamaitsete kodu. Kõik tooted valmistatakse siinse kandi marjadest ja taimedest, ehk Külli sõnul otse metsast ja peenralt pudelisse ja purki. Kuna põhiliselt on tegemist vedeltoodanguga, siis ettevõtte laienemist piirab esialgu piisavas koguses puhta vee puudumine.

Alatskivi Mõisa Tall

alatskivi@moisatall.eu

Alatskivi Mõisa Tall on ennast sisse seadnud Alatskivil vanas mõisaaegses maakivihoones, mida üle sajandi tagasi pigem tallina kasutati. Suviti on avatud suur siseõu koos hubase terrassiga. Pakutakse õuegrillil valmistatud toite, saksa õlut ja klassikalist

siidrit. Meelde jäi eriti maitsev peipsi koha. Kuna hakkas juba hämarduma, siis tuli kiiresti seada sammud Alatskivi lossi poole.

Alatskivi loss

www.alatskiviloss.ee

Alatskivi loss (1885) on Balmorali lossi eeskujul ehitatud mõisa peahoone, mille projekteeris kohalik mõisaomanik Arved Georg von Nolcken ise. Aja jooksul erinevat otstarvet täitnud loss on pärast restaureerimist (2011) olnud avatud kõikidele külastajatele. Lossi erinevatel korrustel asuvad külastuskeskus, mis tutvustab lossi kui ühepereelamut, aga ka kogu mõisa ajalugu üldiselt ning mõisa restaureerimist; Eduard Tubina muuseum; fotonäitus Vana-Tartumaa mõisatest, mõisateenijate vahakujude väljapanek ja käsitöökojad (keraamikatoad).

Kogu lossi puudutav jutt on võetud kokkuvõtlikult lossi kodulehelt, hilise aja tõttu me sinna sisse enam ei pääsenudki. Piirdugem grupipildiga lossi ees.

Kadrina Mõis

www.kadrinamois.ee

Tihe päev päädis õõbimisega Kadrina mõisas. Kadrina Mõis on külalistemaja, mis asub kõigest 3 km kaugusel Peipsi järvest (seega mitte ära segada Lääne-Virumaaga Rakvere ja Kadrina kandis). Kadrina Mõisa külalistemaja asub Tartumaal Kadrina külas. Alatskivile on siit linnulennul 15 km.

Retrohõnguline sisustus, läheneva sügise tõttu juba päeval liigagi palavaks kõetud ahjud oli viimane, mida me enne unne vajumist suutsime märgata.

(Järgneb)

Sibulateel osalenute pilt on tehtud 10. septembri õhtul Alatskivi mõisa peahoone ees. Pildistas Liis Lainemäe.

Viina- ja hingedekuu muuseumis

Aeg on möödunud kiiresti ja juba tervitab meid aasta eelviimane kuu. Muuseumi poole pealt saame öelda, turismindus ei ole otsa saanud, mis on väga tore ja ka praegusel ajal jätkub külastajaid pea igasse päeva.

Vastavalt ilmale ja võimalustele korrastame territooriumi liigsetest puulehtedest.

3. novembril saab Vikerraadio saates „Muhu uudised“ kuulata Irena Tarvise intervjuud Meelis Mereääriga. Sel korral teemaks hingedepäev.

Novembris on muuseumil vaja täita igasugu aruandeid. Vaiksemal ajal käiakse meil uurimas ka erinevaid museaale. Kuu alguses on meile taas tulemas rahvariide uurijad. Kogudesse oleme juurde saanud uusi museaale.

Käivad ettevalmistused Juhan Smuuli 100. sünniaastapäeva tähistamise teemadel.

Alates 25. oktoobrist peavad kõik muuseumi ja näituseasutuse külastajad (v.a alla 18-aastased) esitama COVID-19 haiguse vastu vaksineerimise või läbipõdemise kohta tervisetõendi. Üldkasutatavates siseruumides on rangelt soovituslik kanda maski.

Ajutiste näituste nimekirja, mida saab muuseumi külastades vaadata:

* Tooma talu endises täkulaudas näitus „Muhu leiutajad“.

* Tooma talu rehalas näitus „Kellad käisid aga aeg seisis“ (ENSV aeg). Kogu omanik Ivo Kõvamees.

* Tooma talu rehalas näitus „Muhu koolide töpõpsid“.

* Väljal I korruse fuajees näitus „Muhu vald 30“.

* Välja talu II korruse fuajees näitus „Muhu laps 20. saj.“.

Muhu Muuseum on avatud T-L kell 10–17. Kunstitali saab külastada muuseumi lahtioleku aegadel.

Siret Jõelett

Uudne pakimajake

Muhu Liiva Konsum on esimeste uuenduslike paikade seas, kuhu kerkis Itella temperatuurikindel pakimajake.

Esimesed seesugused pakimajakesed rajas Itella koos Cramoga Eesti väiksematesse linnadesse ja asulatesse. Smartpost soovib pakkuda hästi kättesaadavat pakiautomaatide võrgustikku üle kogu Eesti, selgitas Smartpost Itella pakiveeteenuste direktor Rauno Parras: „Seega laieneme ka väiksematesse piirkondadesse, et paki saatmine ja saamine oleks võimalikult mugav. Seejuures ei tee me allahindlust kvaliteedi arvelt – ka pakimajakeses on Smartpostiga saadetud pakid külma ja kuuma eest kaitstud.“

Koostöös Cramoga valmisid pakiautomaatidele sobilikud spetsiaalsed klaasfassaadiga pakimajakesed. „Soojaku põhimõttel toimiv maja on sobilik mitmete temperatuurikindlust nõudvate saadetiste puhul, kuna pakile on tagatud ühtlane temperatuur nii talvise külmas kui ka palavatel suvepäevadel. Tellides või saates ravimeid, kosmeetikat või toiduaineid tuleks sellele kindlasti tähelepanu pöörata,“ ütles Cramo Estonia tegevjuht Remo Holsmer.

Pakimajakesse saab siseneda sõnumi teel saadud koodiga kogu ööpäeva vältel. Paki saatmiseks tuleb see eelnevalt veebis vormistada.

Pakimajakesi on hetkel üle Eesti kaksteist, lähijal lisandub neid veel kümnekond.

Pilt: Itella

1941. aasta suvi Muhus (3)

Eda Maripuu, Muhu Muuseum

Algus septembri Muhulases

Viiraküla Toomu-Aadu Mihkel Saarik (1905–1945), oli juhuslikult nähtud paberil arvanud Madis Kolga käekirja ära tundvat. Paber oli aga Madis Kolga nõukogude-aegne kaebus. Mihkel Saarik pidi mõned aastad hiljem selle eest omakorda Siberi vangilaagrisse minema. Siit võib aru saada, kui ohtlik oli tol ajal midagi arvata. Normaalsel ajal ja normaalses ühiskonnas ei tule pähegi, et kellegi arvamus põhjal inimene maha lastakse.

Õvel Isakule (6.11.1895–15.12.1941) Mõegaküla Möldril pandi kommunistliku ilmavaate kõrval süüks 1919. a mässust osavõttu.

Vassili Umal Vahtraste Matsilt (24.2.1920–11.7.1941) võttis osa Kilingi Nõmmel toimunud lahingutest ja hukkus nende käigus.

Joosep Saksakulm (26.4.1892 Mõegaküla Viherpuu–15.12.1941) tunnistas ise, et tegi 20 aastat kommunistlikku kihutustööd.

Ivan Ivani p Saksakulm (17.6.1898–22.12.1941) Kantsi Käsprilt süü oli selles, et ta heiskas 21.6.1940 Keilas esimesena punase lipu.

Vassili Mihaili p Saksakulm (5.2.1877–surmaotsus 27.8.1941) Tusti Käsprilt. Talle pandi süüks kõnede pidamist, sakslaste vastu võitlema kutsumist ja metsa läinud meeste ülesandmist.

**Sakslased
16.
septembril
1941 Väina
tammi
ületamas.
Foto
Saaremaa
Muuseumi
kogust
(SM F
3901:17 F)**

Mõegaküla Mäe Vassili Ivani p Maasi (31.2.1903–16.4.1942) süü oli muuhulgas ka 1924. a riigipöördekatsetes osalemises, mille eest ta juba karistatud oli.

Matsallu asunud Mihkel Roi Volla Uielult asus 1940. aastal tööle Haapsalu miilitsas. Ta oli Lepiku Kearult pärit Salme Müüripeali peigmees. Saksa ajal oli ta tulnud Salme juurde end varjama. Salme oli sel ajal Saulepi koolijuhataja teenija. Neile oli vastu tulnud Salme kunagine kihlatud peigmees (Härjamaa Volli). Mõne aja pärast tuli omakaitse Mihklile järele ja ta lasti Tõstamaal ilma kohtuta maha.

Miilitsana töötasid ka hukatud Herbert Tüür Rootsivere Vesi-aalt (23.9.1914–15.12.1941), Suure-

mõisa Tammiku Albert Muul (19.10.1923–surmaotsus 24.10.1941), Vladimir Randmets (17.7.1913–24.10.1941) Linnuse Rajalt.

Kallaste Ringa Anton Aleksandri p Mundi (25.8.1902–19.11.1941) süüdistuse põhjal on eriti hästi näha, kuidas surmaotsus võidi langetada vägagi kergetähtselt. Mundi oli nimelt Oru lossi aednik, kes olla pidanud Oru lossi komandandi käsul poliitloenguid.

Teadmata asjaoludel hukkusid: Timofei Aleksei p Osa (14.12.1907–1941) Igaküla Uiesaadult, Villem Veskimeister Levalõpme Toomalt (28.9.1900–15.7.1942 Tallinnas), Ivan Väärtnõu Tidriki-Mihklilt (30.1.1904–09.1941) hukati Tallinna lähedal Kosel,

Tamse Küüni Vladimir Mägi (16.3.1916–1.5.1944) suri Tallinnas Töö- ja kasvatuslaagris.

Enamus hukkamisi toimus 1941. aastal lahingutegevuse ajal või vahetult pärast seda. Need, kes suutsid ennast sel ajal arreteerimise eest hoida, pääsesid kergemini.

Vangimajast pääses eluga Tupe-nurme Põllu Mihail Laaneväli (1902–1945), kes ei olnud varjanud oma kommunistlikku maailmavaadet, kuid kaotas vanglas tervise ja suri juba 1945. aastal. Pärast Saksa vägede lahkumist oli ta Muhu Valla Täitevkomitee esimees.

Arreteeriti ka kooliõpetaja Niina Väin (s Aleksandroff 1906–1994). 1933–34 oli Niina Naiskodukaitse Muhu osakonna liige, II maailmasõja ajal lühikest aega Hellamaa koguduse köster kuni 1943. aastal arreteeriti ja viidi Ravensbrücki koonduslaagrisse. Pärast vabanemist töötas Niina Väin Muhumaal Liiva algkooli juhatajana 1947–1950.

1942. aastal arreteeriti ka köster-kooliõpetaja Vassili Teiss (1891–1954), kes pääses vangist aasta pärast.

Vangistusest pääses ka Vassili Metsaalt (1902–1970) Suuremõisa Silmalt (oli nõukogude ajal Vändra Linavabriku direktor).

(Järgneb)

Muhumaine haridus

4. oktoobril said Hellamaa laululaval vestlusringis kokku Muhu haridustöötajad, volikogu liikmekandidaadid ja lapsevanemad. Kogukondliku vestlusringi kutsusidki kokku aktiivsemad lapsevanemad.

Ette loeti Muhu põhikooli lõpetanud õpilaste arvamusi oma kooli kohta. Rohkelt plusspunkte teenisid koolis pakutavad maitsvad söögid, samuti individuaalset lähenemist võimaldavad väiksed klassikoplektid. Miinustest jäi kõrva uuendusmeelsuse puudumine ja raamatute lugemasundimine (!).

Mitmed volikogu liikmekandidaadid olid Muhu kooli lõpetanud. Triinu Traumann leidis, et Muhu Põhikooli töö- ja õpikeskkond vajab kaasajastamist. Imre Luht tõi välja oma tähelepanekud teemadest, mis tema kooliajal piisavalt väljendamisest ei saanud, nagu näiteks emotsioonidega toimetulek - nende mitteallasurumine, samuti rahatarkus, vaimne ja füüsiline tervis, inimese ja looduse suhe. Ta mõnits, et mõnda neist teemadest saab arendada ka koolist sõltumata. Raido Liitmäe tundis rõõmu, et Muhu kooli lõpetanud on õppima pääsenud soovitud koolidesse, küll Nõo, küll Treffneri kooli. Arutamist vajavaid koolielu tahke jätkub kindlasti hulga ealdi

kokkusaamisteks, kuid eelkõige peaks haridus kui süsteem Raido hinnangul andma kooli pidajale tagasisidet lõpuksamite tulemustena (oleme Eesti keskmisest veidi kõrgemal). Arusaadavalt ootab iga lapsevanem lastesõbralikku õpikeskkonda, viimasel ajal on soovitud rohkem ettevõtlusõpet. Raido rõhutas sedagi, et oluline on elukeskkond üldisemalt, mis võimaldab omakorda ka uute õpetajate tulemist kooli.

Liinu Tuust pidas hinnetest tähtsamaks seda, et lapsed saaksid õppida ja proovida erinevaid asju, mis aitab täiskasvanueluks paremini valmistuda. Anneli Holm tundis rõõmu sellest, et tema lapsed lähevad kooli ja lasteaeda hea meelega ning rõõmustas ka kooli parki rajatud ronimis- ja seiklusala üle. Mari Luup arvas, et praegu on raske ette ennustada, mida kõike võib juhtuda ja mis kõik võib muutuda, aga kui avaneb võimalus uue inimese liitumiseks kooli personaliga, tuleks võimalust kohe kasutada. Mari meelest ei ole muutused (hädavajalikud, aga samas tuleb muutusteks olla valmis. Maarja Kumpas soovitas tulevikus kasutada algklassides lõimuvat õppekava, kus läbi tegevuse õpitakse kõiki õppeaineid ning järgmistes põhikooli klassides

tuleks jätkata kaasava haridusega. Anita Siimer pidas väga tähtsaks tugevat perekonda, kus me kasvame – seal areneb lapse iseloom. Anita tundis head meelt, et Muhu vald on jäänud omaette ja väljendas tänu õpetajatele nende töö eest. Tekkivad küsimused saavad üheskoos arutatud ja võimalikud probleemid lahendatud. Marve Järv andis oma lapse kogemuse põhjal aimu, mis ootab lapsi ees Saaremaa Gümnaasiumis ja leidis, et kuigi me kooli sisu muuta ei saa, siis saaksime anda oma osa läbi valikainete pakkumise.

Olavi Tuisk ja Marian Salum saatsid kirjaliku arvamuse, mis loeti ette. Olavi nägi olulist vajadust merehariduse järele. Merehariduse teema püstitasid koha peal ka lapsevanemad Gea Promet ja Indrek Orav, kes elustasid 2021. aasta suvel läbi MTÜ Muhu Jahtklubi noorte (vanuses 7–14) mere-laagri traditsiooni. Mereharidusel on oluline seos ka vaimse tervise ja elus hakkamasaamisega. Füüsilisele arengule järgneb üsna ruttu ka vaimne pool. Kooli direktor Andres Anton luges merehariduse andmise võimalust huvihariduse osaks. Merenduse tund tuleks kõne alla hovingina, kus talvel saab lapsi teoreetiliselt ette valmistada, merepärand on tihedalt seotud ka

pärandkultuuriga.

Marian arvas, et koolil on potentsiaali rohkem, kui kasutada jõutakse, olulised on kommunikatsioon, usaldus ja kõikide osapoolte vaheline koostöö.

Vestlusringis jäi kõlama, et see kes õppida tahab, saab hakkama igal pool. Valikainete lisamise ettepanekuid saab teha ka kooli hoolekogus.

Ettepanekute tegemisel selgus, et paberil on palju juba olemas (kergejõustiku staadion läbi Hariduse kinnistu detailplaneeringu, Liiva ring kergteena, jne). Ohku jäi küsimus, kes mitmekesisuse eest tasub. Tõstatati ka täiskasvanute (huvi)hariduse teema.

Koolist vähem sai kõneldud koolieelsest haridusest. Lasteaia direktor Reet Hobustkoppel rääkis, et lasteaeda töötajate leidmise konkursist ei ole olnud kiired ja lihtsad, samas valitud ja leitud on alati väga head professionaalid.

Arutelu lõppes tõdemusega, et valitav uus volikogu moodustab uued komisjonid ja oma osalemissuovist mistahes komisjoni töös saab märku anda komisjonide esimeestele. Avalikud arutelud erinevatel igapäevaelu puudutataval teemadel võiksid saada tavaks.

Märkmeid tegi **Anu Pallas**, teksti aitas täpsustada **Piret Lang**

Varu enne maru!

Milleks varuda, kui poed on igapäevaselt avatud ja mõni tõsisemate kahjudega kriis võib meid tabada väga väikese tõenäosusega?

Viimase aja ilmaprognoosid näitavad suuri muutusi, millega kaasneb tuulte tugevnemine, mereveetaseme tõus ning ulatuslikumad kuuma- ja külmaperioodid. Selle aasta suvi oli erakordselt kuum, mille tulemusena oli suur oht ulatuslikeks metsapõlenguteks. Sademete suurenemist ilmestab suvine Tartu juhtum, kus lühikese aja jooksul sadas alla nii suur hulk sademeid, et linna tänavatel tekkisid üleujutused.

Tuulte tugevnemisest andis märku 2019. aasta Kagu-Eesti maru, kus alajaama katuse ärarendamine võttis kohalikele elanikele elektrit, vee ja sideühenduse ligi nädalaks.

Seega tuleks hädaolukorras valmistuda varakult, et vajadusel see võimalikult väikeste ebamugavustega üle elada.

Trassivee katkestuse korral mõeldal lähedal asuvatele veevõtu võimalustele (kaev, tiik, järv, jõgi, allikas jne), kust saate tarbevee,

kuid läbi tuleks mõelda ka puhta joogiveevaru olemasolu nii endale kui oma koduloomadele. Päevane veevaru ühe inimese kohta on 3 liitrit. Trassühenduse katkemisel tühjendage veetorud, lisavett saab boilerist ning vee loputuskastist.

Enne krõbedate külmakraadidega talve saabumist võiks mõelda kodu soojustamisele, akende tihendamisele ja alternatiivsele küttesüsteemile juhaks, kui soojavarustus peaks katkema. Eriti keerulises olukorras on keskküttesüsteemist sõltuvad kortermajade elanikud, kes võiks koos korteriühistuga erinevaid lahendusi arutada. Tunduvalt paremas olukorras on need elanikud, kellel on puupliit või -ahi.

Elu ilma elektrita on paras katsumus, mistõttu peaks iga pere olema läbi mõelnud alternatiivsed võimalused valguse ja sooja saamiseks ning toidu valmistamiseks ja hoiustamiseks. Valgust on võimalik saada erinevate päikese-patareide ja dünamoga laetavate taskulampide või laternate näol, pealambi ja küünalde abil. Unustada ei tohiks vajadusel tikke ning sobivaid patareisid.

Toiduvalmistamine ilma elektrita on lihtne, kui on olemas puupliit, grill või lõkketegemise võimalus, kuid talvel suure külmaga on suurepärase abimees ka priimus või matkal kasutatav gaasipliit.

Info saamiseks võiks varuda endale raadio, millel on patareide, dünamo või päikese-patareide kasutamise võimalus. Hädaolukorras saab teavet Eesti Rahvusringhäälingu kanalitest: ETV, ETV2, ETV+, Vikerraadio, Raadio2, Klassikaraadio, Raadio 4. Side levikut aitab pikendada olemasolev täis laetud akupank.

Lisaks tuleks läbi mõelda pere toidu- ja joogiveevarude kogumine ning hoiustamine oma majapidamises juhaks, kui poed peaksid olema suletud. Toiduks võiks varuda kaua säilivaid ja lihtsalt valmistatavaid aineid, näiteks purgisuppe, konserve ja kuivaineid. Valikute tegemisel lähtuge oma pere soovidest ja vajadustest ning ärge unustage aeg-ajalt kontrollimast realiseerimise kuupäevaid. Ohutus algab meist endist!

Merili Ahtma

Lääne päästkeskuse ennetusbüroo

Kriisilukorras valmistumine

- Mõttele, milliseid vahendeid ja varusid vajab su pere, et iseseisvalt ühe nädala jooksul hakkama saada. Arvesta võimalusega, et kriisilukorra tõttu ei saa kodust lahkuda, kaubad ei ole kauplustest kättesaadavad või muud eluliselt tähtsad teenused (elekter, veevarustus jm) ei toimi.

- Mõttele, kus ja kuidas varusid hoida, et need oleksid lihtsasti kättesaadavad sulle ja sinu lähedastele.

- Igapäevaselt mittekasutatavaid vahendeid on soovitatav pakkida eraldi. Osa evakueerimiseks vajalikest vahenditest on mõistlik hoida autos, näiteks mobiiltelefoni auto-laadija, teedeatlas, lumelabidas jms.

- Uuenda varusid regulaarselt.

- Põlevmaterjali (vedelkütus, gaas, küttepuid jne) varumisel järgi tuleohutusnõudeid ja hoiustamise tingimusi.

Olulised telefoninumbriid:

Hädaabinumber 112

Perearsti nõuandetelefon 1220
Keskonnainspektsiooni valvetelefon 1313

Elektrilevi rikketelefon 1343

Maanteeinfo 1510

Pääste infotelefon 1524

Politsei infonumber 612 3000

Ilmajaama valvesünoptik 900 10 32.

LILLESEADERING LIIVA RAAMATUKOGUS

11. november KARKASSKIMP
(kaasa võtta nuga, oksakäär, kotiga oksti)

25. november LAUASEADE
(kaasa võtta oksakäär, küünel, peotäis
igihaljad oksti)

ALGUS 15.00
OSALUSPANUS 10€/KORD

*SISALDAB LÕIKELILLI JA
DEKOREERIMISVAHENDID

OSALEMINE COVID TÕENDI JA
MASKIGA

LISAINFO/REGISTREERIMINE:
MARJU RANNALA-SOOP
5781 0088

Alates 1. jaanuarist 2022 tuleb paigaldada vingugaasiandur hoonesse (nii kodud kui ka muud hooned), kus on tahkekütteseadmed – puukütetl ahi, kamin, pliit, katel vms.

Rohkem infot vingugaasist: vingugaas.ee

Kirikuteated

EELK Muhu Katariina kogudus

Pühapäev, 14. november. Kl 14
jumalateenistus armulauaga
(kirikus).

Valvamispuhapäev. Kirikuaasta
eelviimane pühapäev.

Valvake! - Teie niuded olgu
võõtatud ja lambid põlegu! Lk
12:35

Isadepäev

Pühapäev, 28. november. Kl 14
jumalateenistus armulauaga
(kirikus).

Advendiaja 1. pühapäev.
Kirikuaasta algus.

Sinu Kuningas tuleb

Koguduse õpetaja Hannes Nelis
Tel. 529 1881, e-post:
hannes.nelis@eelk.ee

EAÕK

Rinsi Neitsi Maria Kaasani
Pühakuju kogudus

Hellamaa ülemapostlite Peet-
ruse ja Pauluse kogudus

Teenib preester Toivo Treima,
tel 5635 0051; toivo@eoc.ee

IN MEMORIAM

Meie hulgast lahkus

25. oktoobril 89-aastane Leida Mägi.

Tunneme kaasa omastele!

Jõulukuu juubilarid ja sünnipäevalapsed

Oskar Saarkoppel	95 (12.12)
Silvi Grigorovitš	94 (2.12)
Harald Kreen	90 (2.12)
Juta Pajuniit	90 (16.12)
Uno Saat	88 (10.12)
Heljo Nõu	88 (14.12)
Lydia Uibo	88 (31.12)
Aili Nõu	86 (2.12)
Mihkel Kolk	86 (22.12)
Aimi Väärtnõu	81 (10.12)
Ado Toomsalu	75 (30.12)
Silva Sylvia Tedre	70 (20.12)
Anne Tarvis	65 (20.12)
Rein Saat	60 (15.12)
Mati Kuusnõmm	60 (21.12)
Peeter Dudnik	60 (28.12)

Palju õnne!

Märkus: kes ei soovi oma sünnipäeva avaldada, palume sellest märku anda vähemalt kaks kuud enne, kuna Muhulane avaldab igas numbris mitte algava, vaid järgmise kuu sünnipäevalapsed.

Soovid osta -
müüa kinnisvara
või vajad hüva
nõu?

Võta ühendust: Lauri Kolk

Tel: +372 5191 2950,

lauri@adrem.ee

www.adrem.ee

Kõige ülevaatlikum info Mu-
humaa kinnisvarast! Adrem Kin-
nisvara tegutseb Saare maakonna
kinnisvaraga juba aastast 2002!

* Ostan korteri, maja või äripinna
Muhu saarel. Telefon 512 3086.

Aasta lõpus startiv Eesti suur e-
rahvaloendus põhineb suures osas
registriandmetel, mistõttu oodatakse
usaldusväärsete tulemuste saamiseks
kõiki inimesi lähiajal oma andmed
hariduse, rahvuse, elukoha ning kon-
taktide kohta rahvastikuregistris üle
vaatama ja vajadusel korrastama.

TOOROS

KAEVETEHNIKA RENT JA VEOTEENUSED

VEOAUTO | MINIEKSKAVAATOR | RATASTLAADUR

info: tooros.ee | +372 5567 2000

KORSTEN PUHTAKS

tel 56935883

Aadu Süld ▪ Saare korsten OÜ

Detsembri Muhulase materjalid on teretunud 30. novembri lõunani.

Toimetab Anu Pallas,
tel: 5228 929, e-post: muhulane@muhu.ee
Muhulane ilmub kord kuus.
Internetis www.muhu.ee/muhulase-arhiiv
Trükkinud Saaremaa Trükikoda 450 eks.
Hind 50 euro senti